

معراج السجادة

تألف:

عالم رباني ملا احمد نراقي

معراج السجادة

عالم ربانی ملا احمد نراقی

تالیف: ملا احمد نراقی

نشر: آثار نور

ناظر فنی: قربانی

تربت چاپ: اول ۱۳۹۶

ناپ پرسش / صحافی: جوانان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۸۲۳۶-۰۴

شمس گار: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۴۰۰۰۰ تومان

سرشناسه: نراقی، احمد بن محمد مهدی، ۱۱۰۵ - ۱۲۴۵ ق

عنوان قرارداد: معراج السجاده - احمد نراقی

مشخصات نشر: قم، آثار نور، ۱۳۹۶

مشخصات ظاهری: ۷۷۶ صفحه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۸۲۳۶-۰۴

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: اخلاق اسلامی - متون قدیمی تا قرن ۱۴

رده بندی کنگره: ۱۳۹۶، ۷ م ۴ ن ۷۵ / ۳۴۷ BP

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۶۱

شماره کتابشناسی: ۳۷۸۹۲۳۴

تمام حقوق این کتاب برای پخش جهان کتاب محفوظ است.

مرکز پخش: قم جهان کتاب

۰۹۱۲۷۵۹۹۴۰۴

۰۲۵-۳۷۷۳۳۳۳۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مقدمه

معراج سعادت جاودانی، و مفتاح ابواب فیوضات دو جهانی، ستایش و سپاس خداوندی است یکتا «جَلَّ شَأْنُهُ» و نیایش افزون از قیاس یگانه‌ای است بی همتا «بَهْرَ بُرْهَانِهِ» که از لمعات اشراقات فیض کاملش مصابیح قلوب اهل علم و عرفان در مشکوة مهج روشن، و از لوازم تجلیات لطف شاملش، سراج المنیر علوم بر زوایای ضمائر اولی البصائر پرتو افکن، اسام علوی از علو شوق جمالش جملگی احرام بندگی بسته، گرد حرم کعبه جلالش به حرکات شوقی سرگشته طوف، و اجزای عالم سفلی از علو مرتبه ادراک کنه ذات لایزالش همگی در مقام بی خبری ثابت و حیران، از صفیر عنایتش همای نفس نفیس لاهوتی گرفتار قله علقه ناسوتی، به جناحین علم و عمل در فضای روح افزای عوالم حقایق، پرواز نموده اند به روح سعادت می‌رساند.

نردبان سعادت جاودانی، و کلید فیوضات دو جهانی، ستایش و شکرگزاری خداوند یکتا است، که شأن و مقامش بسیار با جلال و عظمتش از قیاس و اندازه افزون است. خداوندی یگانه و بی همتا، که برهان وجودش آشکار روشن است. خداوندی که از تابش نور و روشنائی فیض کاملش، چراغ دلهای اهل علم، عرفان، در قندیل دلها روشن، و از شعاع تجلیات لطف فراگیرش، مشعل نوریخش علوم، برگرفته لهای صاحبان بصیرت پرتو افکن است.

اجرام آسمانی از برتری شوق جمالش، همگی احرام بندگی بسته، و در گرد کعبه جلالش با حرکات مشتاقانه، سرگرم طواف، و چون درک کنه و حقیقت ذات لایزالش ممکن نیست، اجزاء و ذرات جهان همگی در مقام بی خبری ثابت و حیران، و در حال خوف و وحشت می‌باشند. و از فیض هدایتش به تعلیم معلّم عقل، و تأدیب مؤدّب شرع، معشر بشر، و فرقه ناس خود را از ادناس و ارجاس عالم طبیعت مصفا نموده، به سیر سر منزل حقیقت می‌کشاند.

خرد بخردان را در ساحت قدس تجرّدش مجال تردّد محال، و بال همای وهم و خیال را طیران در فضای بی انقضای بقایش و بال، «قَسْبُخَانَهُ مَا أَعْظَمَ شَأْنَهُ وَ أَجَلٌ إِحْسَانَهُ».

و افضل صلوات، و اکمل تحیات به جناب مقدس پیغمبری سزاوار است که دوحه لوی حمد به اسم سامیش مرشح، و توقیع و قیّع هدایت و تکمیل به نام نامیش موشح، غالیه سای نکهت مکارم اخلاقش کریمه «وَ إِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ»، و عنوان صحیفه اشفاق بیضاء اشراقش «بِالْمُؤْمِنِينَ رَئُوفٌ رَحِيمٌ». محمود به محامد اخلاق و شمیم، و ممدوح به محاسن الطاف و کرم، معلّم معالم فروع و اصول، صاحب فرمان «وَ مَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ».

محمد شایع است، قسیم دوزخ و جنت حبيب حضرت عزّت، شه دین خسرو دنیا جهان را ناصر و یاور جهانتان را پیام آور کزین پیک جهان داور، رسول خالق یکتا پس از سپاس ایزد آور، و پس از درود جناب پیغمبر ﷺ، واسطه منقبت در خور سروری است که رفعت کاخ کرامتش از آن بالاتر که کمند رسای مدارک اوهام بشر به شرف آن تواند رسید، و عظم رتبه ولایش از آن والاتر که طوطی شکسته بال مقال، در ادای شمه‌ای از شیم ولایش از قفس نفس تواند از آهنگ عنایت او، روح بلند مقامی که وجودش از عالم بالا سرچشمه دیده و گرفتار قید و بند تعلقات عالم خاک گشته، باد و بال علم و عمل، در فضای روح افزای جهانهای حقایق، پرواز می‌کند و خویش را به اوج سعادت می‌رساند. و از فیض هدایت و رسان‌ها در پرتو تعلیم آموزگار عقل، و پرورش مربی شرعی، خود را از آلودگی‌های عالم غیبیت، مصفا و پاک کرده، و به سیر سر منزل حقیقت می‌پردازند. عقل عاقلان را در ساحت قدس عنایت و تجرّدش، جولان و تردّد محال، و پر و بال همای وهم و خیال را پرواز در فضای بی منتهای بقای وی، وزر و ویال است. پس منزّه است خدایی که چه شأن عظیم و احسان جلیلی دارد.

با فضیلت‌ترین درودها و کامل‌ترین تحیات‌ها شایسته آن پیغمبری است که: صفحه پرچم حمد به اسم با رفعتش مزین گردیده، و نوشته با موقعیت هدایت و تکمیل بشریت به نام نامیش توشیح شده است.

میلغ و نشر دهنده بوی عطر جان افزای مکارم اخلاقش، آیه مبارکه «وَ إِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ» است، و عنوان کننده صحیفه مهربانیش، گفتار خداوند است که فرمود: «بِالْمُؤْمِنِينَ

رُثُوفٌ رَحِيمٌ». اخلاق کریمانه اش به حدی کامل است که محامد اخلاق، و شیمه های نیکو، او را می ستایند. و محاسن الطاف و کرم، به مدح او مشغول می باشند. او برجسته ترین آموزگار عالمان فروع و اصول، و صاحب فرمان «وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ» است.

پس از سپاس ایزد داور، و بعد از درود حضرت پیغمبر ﷺ، مدح و منقبت، شایسته آن سروری است که بلندای کاخ کرامت و عظمتش، بالاتر از آن است که کمند بلند ادراکات و عقول بشر به آن برسد. و عظمت ولایتش، والاتر از آن است که طوطی پر شکسته گفتار، در ادای مختصری از مقامات ولایتش از قفس روح، بتواند نفس بکشد. صیت مکام اخلاقش عرصه آفاق را چنان گرفته که منکر حسود را از سستی نطق، طاقت ناطقه از عرض مال لال گشته، و آوازه فضائل ملکاتش در بسط زمین چنان انتشار یافته که عدوی عنود را از شریت خجلت جبین، غرق عرق انفعال مانده، و سفینه النجاتی که به ناخدائی همت بلندش به ششی به چهار موجه افتاده خلافت از دریای فتنه زای خلاف اندیشی مخالفان، سالما به کنار آمدن بین الحیاتی که تشنه کامان رحیق شوق را در ظلمات ضلالت، خضر هدایت بدان راه نموده، جامع سعادات سئیه، و حاوی کمالات علیه. شیر خدا شاه ولایت، علی علیه السلام طهر برار خفی و جلی درود نامعدود و تحیات غیر محدود بر تنمه ائمه دین و اولاد طاهرین، که همگی کیمیای سعادتند و کلید گنج فیض سرمد، لمعات خورشید امامتند و مصباح مشکوه کرامت، درر غرر خلافتند و درّه غرّه شرافت، مطالع لوامع قدسند و زینت المجالس مطالع اس، سراج المنیر نهج المسترشدین اند و مفتاح الفلاح ابواب الجنان حق یقین، فضوات الله علیهم اجمعین الی یوم الدین.

اما بعد چنین گوید گرفتار دام آمال و امانی، و طالب سعادت جاودانی، احمد بن محمد مهدی بن ابی ذر «لَقْنَهُمُ اللَّهُ حَجَّتَهُمْ يَوْمَ الْعَرْضِ الْاَكْبَرِ» که بر رأی ارباب لباب واضح است که خالق عالم، و موجد بنی آدم «جَلَّتْ عَظَمَتُهُ» به مقتضای حکمت کامله و قدرت شامله، قامت قابلیت نوع انسان را در مقام «وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا» به تشریف «وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ»^۱ سرافراز، و این صدف پاک را به ودیعت نهادن گوهر

ادراک و نفس ناطقه، شرف امتیاز ارزانی داشت. سلطان والا شأن عقل را در مملکت بدن بر سریر مخروطی دل متمکن ساخت، و معاشر مشاعر و عساکر حواس را سر بر خط فرمان وی نهاد، تا اینکه طاغیان قوای سرکش طبیعی را تحت اطاعت انقیاد آورده، به کسب اخلاق حمیده و صفات پسندیده طنطنه کوس کرامت به گوش سگّان صوامع جبروت رسانده، در مضممار سعادت، گوی سبقت از ملائکه ملکوت ریابد.

نه فلک راست مسلم، نه ملک را حاصل آنچه در سرّ سویدای بنی آدم از اوست و به حکم محکم عقل، و نصّ مستفیض نقل، بر هریک از افراد سالکین منهج سداد، و طالبین طایق رشاد لازم است که اولاً از آئینه گیتی نمای دل، زنگ رذائل، زایل، و بعد از آن، ادهم سمت به صورت تحللّ به حلل فضائل مایل سازد. چه بدون تخلیه، تخلیه میسر نشود، و انعکاس نقش حسب، صورت نبندد.

شستشویی کن و آنچه به خرابات حرام تا نگرده ز تو این دیر خراب آلوده و خود ظاهر و روشن و ثابت و مبین است که دفع صفات ناپسند، و کسب ملکات ارجمند، موقوف بر شناختن آنها، اصل و اسباب هر یک، و کیفیت و معالجات مقررّه است. و متکفل بیان تفصیل این طالب، علمی است که تعبیر از آن به «علم اخلاق»، و «حکمت خلقیه» می‌نمایند.

و بهترین نسخ کتب از حیثیت نظم و ترتیب و حسن ترکیب و تعبیر لایق، تحقیق رائق، و اشتمال بر آیات و اخبار وارده در شریعت، و احتواء بر مقالات ارباب عرفان و اساطین حکمت، که در این فنّ شریف، تألیف و تصنیف شده کتب موسوم به «جامع السعادات» است، که از تألیفات عالم عامل، و عارف واصل، و حکیم کامل و غنی فاضل، والد ماجد بزرگوار این ذره بی‌مقدار است.

چون کتاب مذکور که از جمله کتب مصنّفه در این فن، مقبول، و منظور نظر شده، به زبان عربی تعبیر، و ارباب ایمان و اصحاب ایقان فارسی زبانان را از مواید فواید آن بهره حاصل نبود، لهذا از مصدر عزّت و اجلال، و محفل حشمت و اقبال، اشاره لازم البشاره به این دعاگوی دولت مصون از زوال، صادر گردید که خلاصه مطالب و جلّ مقاصد آن را به سیاق فارسی به عبارتی واضح بیان نماید که عموم ناس از فراید فواید آن نفع توانند یافت.

بنابر این با وجود عدم بضاعت، و قلت استطاعت، و تفرق بال، و تکثر احوال، بعد از استعانت از حضرت رب الارباب و استمداد از ارواح مقدسه ائمه اطهار علیهم السلام، شروع در تألیف این کتاب شد. امید که مقبول طبع کافه انام گردیده و همگان از فواید آن بهره یاب گردد. و آن را مسمی نمود به «معراج السعاده» و آن مشتمل است بر پنج باب:

باب اول: مقدمات نافعہ

باب دوم: قوای نفس انسانی و اخلاق ذمیمه.

باب سوم: محافظت اخلاق حمیده از انحراف و...

باب چهارم: فضائل اخلاق حسنه و کیفیت اکتساب آنها

باب پنجم: سرار و آداب عبادات.

www.ketab.ir

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه	۵

باب اول در بیان بعضی مقدمات نافعه، از بیان حالات نفس

فصل اول شناختن نفس مقدمه شناختن خدا	۱۱
تأثیر شناختن نفس در تهذیب اخلاق	۱۱
فصل دوم: ترکیب انسان از جسم و نفس	۱۳
فصل سوم: راه شناختن نفس	۱۴
فصل چهارم: حقیقت و بحیث آدمی	۱۵
فصل پنجم: سیر به عالم بالا یا جنبه روحانی	۱۶
فصل ششم: لذت و کمال جسم و روح	۱۸
فصل هفتم: مفسد بیماری نفس و فائده صحت آن	۱۸
علم بدون تزکیه، علم نیست	۲۱
توجه به صحت جسم، و غفلت از صحت روح	۲۲
فصل هشتم: حصول ملکات نفسانیه به تکرار اعمال	۲۲
فصل نهم: فایده علم اخلاق و برتری آن بر سایر علوم	۲۴
فصل دهم: تهذیب اخلاق و ثمره آن	۲۵

باب دوم در سبب انحراف اخلاق از جاده مستقیم

فصل اول: قوای چهارگانه و تبعیت سایر قوا از آنها	۲۷
فصل دوم: لذت و آلم قوای چهارگانه	۳۰
منحصر نبودن لذات در لذات جسم	۳۱
سعی در استیلای قوه عاقله بر سایر قوا	۳۳
فصل سوم: قوای چهارگانه سر منشأ نیکبها و بدیها	۳۵
فصل چهارم: در بیان اینکه نیروی عقل ادراک کلیات می‌کند	۳۵
فصل پنجم: کارفرمائی قوای چهارگانه	۳۶
فصل ششم: اجناس صفات نکوهیده	۳۸

فصل هفتم: تقابل صفات فاضله و اوصاف نکوهیده	۴۰
فصل هشتم: مشتبه شدن صفات رذیله به صفات حسنه	۴۱

باب سوم در بیان محافظت اخلاق حمیده

فصل اول: محافظت از اخلاق حمیده	۴۶
شباهت علم اخلاق به علم طب	۴۸
فصل دوم مقدمات تزکیه نفس	۴۸
فصل سوم: تشخیص امراض نفسانی	۵۲
اسباب امراض نفسانی	۵۳
راه معالجه امراض نفسانی	۵۴

باب چهارم اخلاق و شرافت فضایل اخلاقی و کیفیت

مقام اول: ملکه عدالت	۵۷
اقسام عدالت و درجات	۵۹
فصل سوم: عدالت سر منشاء کمال و سعادت	۶۲
فصل چهارم: اتصاف مصلح با عدالت	۶۴
مقام دوم در بیان معالجه اخلاق ذمیه آن که متعلق است به قوه عاقله	۶۷
مطلب اول: در بیان دو جنس رذیله و ضد آنها	۶۷
فصل پنجم: حکمت علم به حقایق اشیاء	۶۸
شرافت و فضیلت علم	۷۰
آداب و شروط تعلیم و تعلم	۷۲
فایده دوم: درجات علم از نظر شرافت و وجوب تحصیل	۷۵
در تحصیل علم الهی	۷۶
احتراز از معاصی سبب اعتقاد جازم	۷۸
تلقین ترجمه عقائد به اطفال	۸۰
وجوب عینی علم اخلاق	۸۱
علم مقدمه عمل	۸۲
مطلب دوم رذائلی که از جریده و جهل ناشی می شوند	۸۳
یقین و اقل مراتب آن	۸۵
علامات صاحب یقین	۸۶
مراتب یقین	۸۹
شرک و اقسام آن	۹۰

فصل: توحید و اقسام آن.....	۹۱
فصل: علائم ترقی در مراتب توحید.....	۹۲
فصل: آشنائی با اسرار ملک و ملکوت.....	۹۵
صفت چهارم: خواطر نفسانی و وساوس شیطانی.....	۹۶
افکاری که دل را مشغول می‌کند.....	۹۷
فصل: اقسام الهام و وسوسه و علامات آنها.....	۹۹
فصل: مضرات وساوس شیطانی و خواطر نفسانی.....	۱۰۲
فصل: معالجه امراض نفسانی.....	۱۰۳
غفلت از خدا سبب وسوسه شیطان.....	۱۰۴
ذکر قلبی مانع وساوس و خواطر.....	۱۰۷
چهار رتبه ذکر.....	۱۰۷
فایده: کیفیت سد ابواب خواطر، و رفع وساوس.....	۱۰۸
فصل: خواطر افکار نیکو و ستوده.....	۱۱۰
تدبیر در آفرینش صنم و وردگار.....	۱۱۲
در عجایب خلقت چشم و زبیر.....	۱۱۵
قدرت نمائی حق در صفت انسان.....	۱۱۶
تدبیر در خلقت استخوان‌ها و گها و بان.....	۱۱۷
اسرار و عجایب خلقت چشم.....	۱۲۰
در عجایب خلقت گوش.....	۱۲۱
حکمت‌های نهفته در صورت انسان.....	۱۲۱
عجایب دستگاه گوارش.....	۱۲۲
عجایب خلقت دل انسان.....	۱۲۴
نگاهی به چگونگی خلقت دست‌ها و انگشتان.....	۱۲۴
ترکیب خلقت و آفرینش پا.....	۱۲۵
تمهیدات الهی جهت ورود انسان به دنیا.....	۱۲۵
نقش قوه خیال و واهمه و عاقله.....	۱۲۶
آیات آفاقی، مشاهده قدرت پروردگار.....	۱۲۷
عجایب کوه‌ها.....	۱۲۷
انواع گیاهان و فوائد آنها.....	۱۲۸
درختان و شکوفایی آنها.....	۱۲۸
اصناف حیوانات.....	۱۲۸
عجایب دریاها.....	۱۲۹

۱۲۹	تفکر در خلقت فضا و کرات آسمانی
۱۳۰	عظمت آسمانها
۱۳۱	تفکر در اعمال و رفتار خود
۱۳۵	صفت مکر و حيله
۱۳۷	مقام سيم در بيان صفات رذيله و اخلاق جميله که متعلق است
۱۳۸	ترس و اقسام آن
۱۳۹	فصل: انواع ترس های ناپسند
۱۴۰	علل ترس از مرگ
۱۴۶	فصل: اطمینان قلب و طريقه تحصيل آن
۱۴۷	ایمنی از مکر خدا
۱۴۷	فصل اول: سبب ایمنی از مکر خدا
۱۴۸	فصل دوم: خوف از خدا و انواع آن
۱۵۱	فصل سوم: مکرهائی که سر منشأ خوف و ترس است
۱۵۱	ترس از سوء عاقبت
۱۵۲	فصل چهارم: خوف از خدا علی ترین درجه خوف
۱۵۶	فصل پنجم: کیفیت تحصيل صفت خوف از خدا
۱۵۹	فصل: علت ترسیدن از سوء عاقبت
۱۶۶	یأس و ناامیدی از رحمت خدا
۱۶۷	فصل: رجاء و امیدواری به خدا
۱۶۸	آیات و اخبار در فضیلت رجاء
۱۷۱	اموری که باعث نجات مؤمنان و امیدگنهکاران است
۱۷۴	رجاء و امیدواری بدون طاعت
۱۷۵	فصل: خوف اصلح است یا رجاء؟
۱۷۸	فصل: طریقۀ تحصيل رجاء
۱۷۹	صفت چهارم: ضعف نفس و سستی آن
۱۸۰	فصل: قوت نفس و طریقۀ تحصيل آن
۱۸۰	دون همتی و مذمت آن
۱۸۲	بی غیرتی و بی حمیتي
۱۸۳	فصل: غیرت در دین و ناموس
۱۸۶	غیرت در اولاد و تربیت او
۱۸۸	غیرت در مال
۱۸۹	عجله و شتابزدگی و مذمت آن

فصل: وقار و طمأنینه.....	۱۹۲
سوء ظن به خدا و خلق.....	۱۹۳
راه معالجه بدگمانی به خدا و خلق.....	۱۹۶
فصل: حسن ظن به خدا و خلق.....	۱۹۶
غضب و اسباب آن.....	۱۹۷
فصل: غضب مفرط و مفساد آن.....	۱۹۸
فصل: معالجه غضب.....	۱۹۹
فصل: حلم و کظم غیظ.....	۲۰۲
در صدد انتقام بودن و مذمت آن.....	۲۰۴
فصل: عفو و بخشش و فضیلت آن.....	۲۰۶
صفت یازدهم: غلظت و درشتی در گفتار و کردار.....	۲۰۷
شرافت مدارا با مردم.....	۲۰۸
صفت هزدهم: کج خلقی.....	۲۰۹
معالجه کج خلقی.....	۲۰۹
صفت سیزدهم: دوست و دشمنی.....	۲۱۱
معالجه عداوت و دسسی.....	۲۱۲
فصل: مذمت ضرب و شتم، فحش، لعن و طعن.....	۲۱۳
تفرین به مسلمان.....	۲۱۸
صفت چهاردهم: عجب و مذمت آن.....	۲۱۹
فصل: معالجه بیماری عجب.....	۲۲۲
علاج عجب به علم و دانش.....	۲۲۶
علاج عجب به عبادت و طاعت.....	۲۲۹
علاج عجب به ورع و تقوی و نحو اینها.....	۲۲۹
علاج عجب به حسب و نسب.....	۲۳۱
علاج عجب به جمال.....	۲۳۳
علاج عجب به مال.....	۲۳۴
علاج عجب به قدرت.....	۲۳۵
علاج عجب به جاه و منصب.....	۲۳۵
علاج عجب به عقل و زیرکی.....	۲۳۶
فصل: شرافت شکسته نفسی.....	۲۳۷
صفت پانزدهم: کبر و تفاوت آن با عجب.....	۲۳۸
تجسم متکبرین در قیامت.....	۲۳۹

۲۴۱	فصل: اقسام تکبر و درجات متکبرین
۲۴۲	فصل: راه معالجه تکبر
۲۴۵	فصل: نشانه‌های تکبر و تواضع
۲۵۰	فصل: تواضع و فروتنی
۲۵۲	فایده: مذموم بودن ذلت و خواری
۲۵۲	صفت شانزدهم: تفاخر و مذمت آن
۲۵۳	صفت هفدهم: بغی و سرکشی
۲۵۴	صفت هیجدهم: علاج خودستایی و تزکیه نفس
۲۵۴	صفت نوزدهم: عصبیت
۲۵۵	صفت بیستم: کتمان حق
۲۵۶	فصل: صفت انصاف
۲۵۶	صفت بیست و یکم: قساوت و سنگدلی و علاج آن
۲۵۸	مقام چهارم در بیان این متعلق است به قوه شهویه
۲۵۸	فصل اول: مذمت سرور و شکم‌پرستی
۲۶۱	ثمرات گرسنگی
۲۶۲	مفاسد پیروی از شهوت
۲۶۶	فصل دوم: مذمت خمود و فواید مکاشفه
۲۶۷	فصل سوم: در بیان صفت نیکوی عفت
۲۶۹	مطلب دوم در محبت دنیای دنیّه
۲۶۹	فصل: حقیقت دنیا فی نفسه
۲۷۰	حقیقت دنیا در حق بندگان
۲۷۳	فصل: تقسیم دنیا به مذموم و غیر مذموم
۲۷۴	فصل: مذمت دنیا و بی‌ارزشی و بی‌اعتباری آن
۲۸۵	فصل: چیزهایی که دنیا را به آنها تشبیه کرده‌اند
۲۹۰	فصل: دنیای ممدوح و مذموم
۲۹۲	اقسام آنچه در دنیا هست
۲۹۲	فصل: فقر و غنا و حالتهای آنها
۲۹۳	فصل: مذمت مال و مالداري
۲۹۶	مدح مال و ثروت
۲۹۶	فصل: مفاسد مال و ثروت
۳۰۰	فصل: طرق رهایی از مفاسد مال
۳۰۱	فصل: زهد و فضیلت آن

۳۰۲	زهد از دیدگاه آیات و روایات
۳۰۹	فصل: درجات و اقسام زهد
۳۱۵	فایده: زاهد حقیقی و علائم او
۳۱۵	صفت دوم: مفاسد غنا و بی‌نیازی
۳۱۶	فصل: فقر و اقسام آن
۳۱۸	فصل: فضیلت و شرافت فقر
۳۲۳	فصل: فضیلت فقیر صابر و راضی، بر غنی شاکر
۳۲۳	فصل: فرق بین فقیر و گدا و مذمت تکذبی
۳۲۸	اقسام احتیاج‌ها
۳۲۹	صفت سوم: حرص و مفاسد آن
۳۳۰	فصل: ملوک قناعت
۳۳۲	فصل: راه معالجه صفت حرص، و تحصیل قناعت
۳۳۵	صفت چهارم: طمع و مفاسد آن
۳۳۷	فصل: شرافت استیسا و طمع
۳۳۸	صفت پنجم: بخل و مذمت آن
۳۳۹	فصل: فضیلت سخاوت
۳۴۱	ایثار، بالاترین مرتبه سخاوت
۳۴۲	فصل: علاج مرض بخل
۳۴۴	فصل: میانه روی در مصرف مال
۳۴۶	فصل: نکات و دقایق باطنی سخاوت
۳۴۷	اسرار وجوب زکاة
۳۴۹	دوم: آداب انفاق
۳۵۰	علاج منت گذاشتن و ایذای فقیر
۳۵۵	فایده: آداب انفاق شونده
۳۵۷	نفقة اهل و عیال
۳۵۸	صدقات مستحبه
۳۶۱	آداب مهمانی کردن
۳۶۲	آداب میهمان
۳۶۳	حق معلوم و حق حصاد
۳۶۴	فضیلت و ثواب قرض دادن
۳۶۵	مهلت دادن به قرض دار یا حلال کردن او
۳۶۶	خوردن مال حرام

۳۶۸	فصل: اموال حلال و حرام و مشتبه و درجات آنها
۳۷۰	فصل: فضیلت اجتناب از مال حرام
۳۷۲	فصل: مداخل مال حلال
۳۷۳	اصناف دزدان و گدایان
۳۷۳	خیانت و غدر در مال
۳۷۴	فرو رفتن در باطل
۳۷۵	تکلم به سخنان بیهوده
۳۷۸	فصل: فوائد خاموشی و ترک سخنان بیهوده
۳۷۹	مقام پنجم صفات متعلق به سه قوه عاقله، غضبیه و شهویه
۳۷۹	صفت حسد و مفاسد آن
۳۸۳	فایده سران، حسد
۳۸۳	فصل: وجوبات حسد
۳۸۶	فایده: حسد بر روی دین منافی به صنف خود
۳۸۶	محبت دنیا مستلزم همه ارباب حسد
۳۸۸	فصل: معالجه مرض حسد با علم و عمل
۳۹۱	فایده: حسد مذموم و حرام
۳۹۳	فصل: مدح و فضیلت نصیحت و استخراهی
۳۹۴	اهانت و تحقیر نمودن بندگان خدا
۳۹۵	تعظیم و احترام به بندگان خدا
۳۹۶	احترام به سادات
۳۹۶	صفت سیم: ظلم و مفاسد آن
۴۰۱	پاسخ ظالم در روز قیامت
۴۰۳	اعانت به ظالم و راضی به فعل او شدن
۴۰۴	عدالت و فضیلت آن
۴۰۷	فواید دنیوی عدالت
۴۱۰	فصل: آثار و لوازم عدالت
۴۱۸	فصل: معالجه ستمکاری و تحصیل ملکه عدالت
۴۱۹	ترک اعانت مسلمین و عدم اهتمام در امور ایشان
۴۲۰	فصل: اهتمام در قضای حوائج مسلمین
۴۲۴	کوتاهی و مسامحه در امر به معروف و نهی از منکر
۴۲۷	فصل: اهتمام در امر به معروف و نهی از منکر
۴۲۹	وجوب امر به معروف و نهی از منکر و شرایط آن

۴۳۳	شرایط امر و نهی شونده
۴۳۳	فصل: مراتب امر به معروف و نهی از منکر
۴۳۴	فصل: مختصری از محرمات شایع در میان مردم
۴۳۵	مذمت قهر کردن و دوری از برادران دینی
۴۳۶	فصل: فضیلت و ثواب آشتی و الفت
۴۳۹	صفت هفتم: قطع رحم و اسباب آن
۴۴۰	وجوب و فضیلت صله رحم و فواید آن
۴۴۲	صفت هشتم: حقوق والدین و مذمت آن
۴۴۴	فضیلت نیکی به والدین
۴۴۸	فصل: حقوق همسایگان
۴۴۹	صفت نهم: مذمت عیجونی کردن
۴۵۰	فضیلت ییب پوشی کردن
۴۵۲	مذمت فاش کردن راز مردم
۴۵۴	سخن چینی و نکات و ملاحظات آن
۴۵۶	اعتنا نکردن به سخن چین
۴۵۷	صفت دوازدهم: افساد میان مردم و عقوبت آن
۴۵۸	اصلاح میان مردم و فضل و ثواب آن
۴۵۸	صفت سیزدهم: شتمات کردن
۴۵۹	صفت چهاردهم: مرأ و جدال و مخاصمه
۴۶۱	ممدوح بودن خصومت در حق شرعی
۴۶۳	صفت پانزدهم: تمسخر و استهزاء کردن
۴۶۴	صفت شانزدهم: مزاح، شوخی و بذله گویی
۴۶۶	صفت هفدهم: معنی و حقیقت غیبت
۴۶۶	فصل اول: بدان که حقیقت غیبت آن است که چیزی نسبت به غیری
۴۶۷	غیبت با غیر زبان
۴۶۸	شونده غیبت نیز حکم غیبت کننده را دارد
۴۷۲	فصل سوم: معالجه اجمالی غیبت
۴۷۲	معالجه تفصیلی غیبت
۴۷۷	فصل پنجم: شرافت ستایش و مدح مسلمین
۴۷۸	صفت هیجدهم: دروغ گفتن
۴۸۰	مواضعی که دروغ گفتن در آنها جایز است
۴۸۱	توریه کردن

۴۸۱	 دروغهای حرامی که مردم در آنها سهل انگارند.
۴۸۳	 فصل: اجتناب از کذب، و طریقه خلاصی از آن.
۴۸۳	 دروغ گفتن مایه رسوایی.
۴۸۴	 فصل: صدق و راستگویی.
۴۸۴	 دروغ در اعمال و رفتار.
۴۸۵	 در اخلاق و مقامات دین.
۴۸۷	 فایده: مفاسد و آفات زبان.
۴۸۹	 خاموشی ضد آفات و مفاسد زبان.
۴۹۱	 صفت نوزدهم: حب جاه، شهرت، و ریاست.
۴۹۱	 فصل: آیات و روایات در مذمت حب جاه طلبی.
۴۹۴	 فصل: استیجاب ضرر و ممدوح.
۴۹۶	 فصل: علاج علمی و عملی مرض حب جاه و ریاست.
۵۰۲	 معالجه علمی حب جاه.
۵۰۳	 فصل: شرافت، ثمنان و اعتباری در نظر مردم.
۵۰۷	 صفت بیستم: دوست داشتن مدح و ثناء، و کراهت بدنامی.
۵۰۸	 اسباب مدح و خوش انگیختن.
۵۱۰	 فصل: معالجه حب مدح و ثناء و کراهت بدنامی.
۵۱۰	 معالجه کراهت از مذمت.
۵۱۲	 صفت بیست و یکم: ریا و خودنمایی.
۵۱۵	 فصل: انواع و اقسام ریا.
۵۱۶	 فصل: مفاسد اقسام ریا و احکام آنها.
۵۲۳	 فصل: علاج ریا.
۵۲۵	 معالجه عملی مرض ریا.
۵۲۷	 فصل: اخلاص.
۵۳۰	 فصل: اخلاص از مقامات مقربین است.
۵۳۲	 صفت بیست و دوم: نفاق و دورویی، و مذمت آن.
۵۳۲	 موارد استثنا شده از نفاق.
۵۳۳	 صفت بیست و سوم: غرور.
۵۳۴	 فصل: طوایف اهل غرور، و اسباب غرور، و معالجه آنها.
۵۳۵	 کفار و صاحبان مذاهب فاسد.
۵۳۵	 اهل فسق و معاصی.
۵۴۱	 غرور اهل علم.

۵۴۶	غرور و اعظان.....
۵۴۷	مغرورین از اهل عبادت.....
۵۴۹	اهل تصوف، و درویشان.....
۵۵۲	سلاطین و حکام و صاحبان قدرت.....
۵۵۴	اغنيا و مالداران.....
۵۵۶	صفت بیست و چهارم: طول امل و اسباب آن.....
۵۵۸	فصل: قصر امل و فواید آن.....
۵۵۹	طوایف مختلف مردم در رابطه با طول و قصر امل.....
۵۶۰	فصل: معالجه طول امل.....
۵۶۷	اصرار، معاصی و عدم پشیمانی از آن.....
۵۶۸	فصل: توبه، پشیمانی و اسباب آن.....
۵۷۰	فصل: تسلیت توبه.....
۵۷۵	توبه مقبول و شرایط آن.....
۵۷۹	فصل: اقسام توبه، بیان آن.....
۵۸۱	کمال توبه از نظر اسیر المومنین علی ۷.....
۵۸۳	فایده: اجتناب از کبایر، چهار گناهان صغیره.....
۵۸۴	اسبابی که گناه صغیره را کبیره می کند.....
۵۸۴	فصل: اقسام توبه کنندگان.....
۵۸۶	فراموشی اعمال خود، و غفلت از محاسبه.....
۵۸۶	فصل: محاسبه و مراقبه.....
۵۸۸	فصل: عقل، تاجر راه آخرت.....
۵۹۳	کیفیت محاسبه نفس.....
۵۹۶	مطالعه احوال صالحان.....
۵۹۸	کرامت و تنفر طبع.....
۶۰۰	فصل: اسباب محبت و اقسام آن.....
۶۰۵	فصل: هیچ دلی از محبت خالی نیست.....
۶۰۶	فصل: محبت خدا بالاترین محبت ها.....
۶۱۸	فصل: محبت خدا کامل ترین لذت ها است.....
۶۲۵	راههای لقاء و مشاهده و وصال حضرت حق.....
۶۲۷	فصل: طریق تحصیل محبت و معرفت خدا.....
۶۲۹	فصل: علائم و آثار محبت خدا.....
۶۳۷	فصل: حقیقت شوق به لقاء خدا.....

۶۴۰	حقیقت آنس با خدا
۶۴۲	فصل: خلوت و عزلت و فواید آن
۶۴۴	فواید مخالطه با مردم
۶۴۶	فصل: آیات و اخباری که دلالت می‌کنند
۶۴۶	بر اینکه خدا بندگان خود را دوست دارد
۶۴۷	فصل: پیرامون حبّ فی الله و بغض فی الله
۶۵۰	صفت بیست و هشتم: اعتراض بر اراده و تقدیرات خدا
۶۵۱	فصل: رضا بر قضا و مقدرات الهی
۶۵۴	فصل: رضا از ثمرات محبت است
۶۵۶	فصل: عدم منافات رضا با دعا
۶۵۶	فصل: طریق تحصیل رضا
۶۵۸	صفت نهم: حزن و اندوه بر امور دنیوی و علاج آن
۶۶۲	صفت سی‌ام: استیاضه اعتمادی به خدا و اعتماد به غیر خدا
۶۶۳	فصل: توکل بر خدا و فضیلت آن
۶۶۶	فصل: تقسیم امور بر کمال
۶۶۸	فصل: درجات توکل
۶۷۰	فصل: راه تحصیل صفت توکل و سلامت حصول آن
۶۷۲	صفت سی و یکم: کفران نعمت و شکر نعمت
۶۷۴	فصل: فضیلت شکر نعمت
۶۷۶	فصل: شناخت اسباب کسب رضای خدا
۶۷۷	فصل: شکر نعمت و کفران به اموری که در اختیار انسان است
۶۸۰	فصل: شناخت نعمتهای الهی
۶۸۱	فصل: فهمیدن و درک غذا قبل از خوردن
۶۸۲	فصل: رغبت آدمی به غذا
۶۸۳	فصل: حکمتهای نهفته در دانه گندم
۶۸۶	فصل: طبقات و اصناف ملائکه و اعمال ایشان
۶۹۰	فصل: سبب تقصیر مردم در شکرگزاری
۶۹۱	فصل: طریقه تحصیل شکر حضرت باری
۶۹۳	صفت سی و دوم: جزع و بی‌تابی
۶۹۴	فصل: صبر و شکیبایی
۶۹۶	فصل: صبر در حال رفاه و نعمت
۷۰۰	فصل: ثمراتی که بر صبر مترتب می‌شود

۷۰۳	فصل: اموری که طالب صبر باید مراعات نماید.
۷۰۷	صبر حضرت ایوب علیهِ السلام
۷۱۱	صفت سی و سوم: فسق و خروج از اطاعت خدا.

باب پنجم اسرار و آداب عبادات

۷۱۲	مقصد اول: در طهارت و نظافت.
۷۱۴	فصل اول: آداب باطنی طهارت بدن.
۷۱۴	فصل دوم: آداب باطنیه طهارت بدن از حدث.
۷۱۷	مقصد دوم: بعضی از اسرار و آداب باطنی نماز.
۷۱۸	فصل اول: چیزهایی که حقیقت و روح نماز است.
۷۲۰	فصل دوم: غفلت از روح و حقیقت نماز.
۷۲۴	فصل: اسباب آداب باطنی نماز.
۷۲۵	راه تحصیل اسباب آداب باطنی نماز.
۷۲۸	اسرار و اشارات معلقه به شروط و افعال و ارکان نماز.
۷۳۱	فصل پنجم: آداب ورود دخول به نماز.
۷۳۳	فصل ششم: آداب قرائت بحقیق اسماء نماز.
۷۳۷	فصل هفتم: آداب و شرایط امام جماعت.
۷۳۸	مقصد سوم: آداب باطنی ذکر و دعا.
۷۴۰	فصل دوم: بعضی از آداب و شرایط دعا.
۷۴۲	مقصد چهارم: بعضی از شرایط و آداب تلاوت قرآن.
۷۴۲	فصل: آداب ظاهری و باطنی قرائت قرآن.
۷۴۸	مقصد پنجم: شمه ای از آداب روزه.
۷۴۹	درجات روزه.
۷۵۰	مقصد ششم: بعضی از آداب حج.
۷۵۱	فصل اول: بعضی از اسرار آداب باطنی حج.
۷۵۲	فصل دوم: اموری که هنگام توجه به حج باید مراعات شود.
۷۵۴	فصل سوم: اسرار باطنی مقدمات و اعمال حج.
۷۵۹	مقصد هفتم: آداب زیارت بعضی از مشاهد مشرفه.
۷۶۱	فصل: ثواب و فضیلت زیارت.